

Järnholm 1, Haninge

ID: 6932 · Bekræftet position

www.vragguiden.dk/vrag/6932

Position & Dybde

Kort ikke tilgængeligt

WGS84

58:58,990N 18:21,758E

ED50

58:59,014N 18:21,827E

Dybde (top)

Ukendt

Dybde (bund)

Ukendt

Stævnretning

Ukendt

Afstand til kyst

0,1 km

Beskrivelse

Svenske kildeoplysninger fra Fornsök **Registrering:** RAÄ L2013:3985 **Kilde:** Riksantikvarieämbetet, Fornsök (CC0 1.0) **Dato:** 13-09-2026 **Kildens position (WGS84):** 58:58,990N 18:21,758E **Område:** Haninge, Stockholm [Åbn den originale registrering i Fornsök](https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/00701141-c6c9-46c1-aef9-da85edbeb8e2) ### Dansk sammendrag Järnholm 1 er et gammelt trævrag efter et sejskib i Järnholmssund nord for Utö. Vraget ligger omkring 20 m fra land og på tværs midt i sundet; i 1974 blev det oplyst, at det lå i en retning på 90 fod tværs over sundet. Omkring 80 % var dækket af store sten. Den synlige side havde meget kraftige spanter og bevaret bordlægning, mens størstedelen af vraget blev formodet at være knust. I 1980 blev vraget beskrevet som nedbrudt, men med kølsvinet, der er hugget ud af én stamme og har et 0,5–1 m langt mastespor. Bundstokkene sad stadig på deres oprindelige plads med cirka 30 cm mellemrum og var skiftevis udført i fyr og eg. Over dem lå store rødlige sten, som ikke blev anset for lokale og derfor kan have været ballast. Kølen, hugget af en kraftig egestamme, og en cirka 3 m lang stævn af eg lå adskilt fra resten. Konstruktionen blev sammenlignet med Kungsvraket fra 1600-tallet, og dykkere har formodet, at Järnholm 1 også kan være fra 1600-tallet, men dateringen er ikke bekræftet. En meddeler mente, at skibet bevidst var blevet sænket for at spærre passagen gennem sundet. Ifølge lokal overlevering gik en gammel sejlroute øst om Utö via Storskär og Järnholmssund til Utö-gruberne. Fiskere fra Kroka fungerede som lodser, før lodsstationen ved Järnholmen blev oprettet. Lodsstationen skal være nedlagt og sejlrueten ændret i 1870'erne. Familien Ehrensky fortalte desuden, at deres vod under fiskeri på stedet satte sig fast i vraget, som de anså for meget gammelt og bygget af eg. --- ### Svensk originaltekst fra Fornsök **Beskrivelse:** Övrigt: Bror Ehrensky har uppgett att hans fader berättat om en gammal segelled öster om Utö, insegling vid Storskär till Järnholmssund och Utö gruvor. Innan lotsstationen blev vid Järnholmen tjänstgjorde fiskare från Kroka som lotsar åt fartygen. Ehrensky själv har inget minne av farleden eller av lotsstationen vid Järnholmssund. Dessa hade upphört innan hans födelse 1881. Vesterberg, fiskare vid Ornö, född 1888, återger även han traditionen om den gamla segelleden, om vilken hans far och farfar berättat. Han har inget minne av årtalet men säger att det var rätt långt tillbaka i tiden. Fiskaren Adolf Nilsson från Ornö, f. 1898, berättar att lotsstationen på Järnholmsund upphörde på 1870-talet, och att segelleden då ändrades. (sagt 1968). Ett annat vrak (SMA 616:017) ligger i närheten av vraket. Status: Virkets tillstånd är gott. De synliga delarna av vraket är väl bibehållet, men större delen av vraket förmodas vara krossat. Vraket är till 80% begravd av stora stenar. Dess ena sida är synlig med mycket kraftiga spant som sticker upp. En del av samma sidas bordläggning är också synlig. Vraket ligger 90' tvärs mitt i sundet och uppgiftslämnarens uppfattning är att fartyget sänkts för att hindra passage genom sundet (status 1974). Vraket är ålderdomligt och sönderfallet. Det består av kölsvinet, hugget ur en stock med 0,5 - 1 m långt mastspår. Vid kölsvinet sitter bottenstockarna kvar i sitt ursprungliga läge. De är huggna ur krokvuxet virke och placerade med ca 30 cm:s mellanrum, varannan av furu och varannan av ek. Över bottenstockarna ligger stora stenar av en rödaktig bergart som mig veterligen inte förekommer i trakten, varför man kan antaga att de kommit dit som barlast. På platsen fanns även en del sammanhängande bordläggning. Ett

stykke ut finns kölen, som är huggen ur en grov ekstock. Ytterligare ett stycke därifrån finns ena stäven. Den är också tillverkad av ek och ca 3 m lång. Skeppets uppbyggnad stämmer väl överrens med Kungsvraket, ett 1600-tals vrak (status 1980). Datering: Vrakets tillstånd och byggnadstekniska drag ger ett ålderdomligt intryck. Det förefaller även vara känt åtminstone redan under tidigt 1900-tal, varför man kan antaga att det är äldre än 100 år. Dykare har misstänkt att vraket skulle vara från 1600-talet. ****Alternative navne:**** - "JÄRNHOLM 1" ****Orientering:**** 20 m från land, Järnholmssund, landfästet för telekabeln, N Utö, Mysingen, NNO Utö ****Placering:**** Synlig över havbunden ****Tradition:**** Då släkten Ehrensky, boende vid Kroka, utförde notdragning på platsen fastnade noten i ett vrak, som de menar troligen är urgammalt och byggt av ek (sagt 1968). ****Terræn:**** Sand, berg, grus ****Vegetation:**** Sjögräs ****Antikvarisk vurdering:**** Möjlig fornlämning ****Begrundelse:**** Den antikvariska bedömningen är migrerad från äldre databas. Motivering av den antikvariska bedömningen kan eventuellt finnas under antikvarisk kommentar. ****Anbefalet vurdering:**** Övrig kulturhistorisk lämning ****Aktualitet:**** Fundet er bekræftet ved en fysisk undersøgelse ****Undersøgelsesstatus:**** Lokationen er ikke undersøgt ****Skadestatus:**** Ikke registreret som beskadiget ****Egenskaber:**** - Framdrivning: Segel - Material: Trä ****Skriftlige kilder:**** - Arkivhandlingar: Svenskt marinarkeologiskt arkiv (SMA) - Extern identitet: Ansvarig organisation: Statens maritima museer, Externt register: SjöMIS, Extern identitet: 616:016 ****Registreringsaktivitet:**** Migrering 2018-08-27 ****Publiceret:**** 27-08-2018 ****Senest ændret:**** 27-08-2018 ****Registreringsgrundlag:**** Sjøkort ****Målemetode:**** Manuell inprickning ****Positionsfejlmargen:**** 10 m ****Indlæsningsusikkerhed:**** 50 m

Sidst rettet af: twm

Dato: 13-09-2026